

Alicja Karpik

Uniwersytet Jagielloński
ORCID: 0009-0004-4301-2869

**INSTYTUCJA ZASADNICZYCH
POWODÓW ROZSTRZYGNIĘCIA.
DOPUSZCZALNOŚĆ ICH SPROSTOWANIA I WYKŁADNI****Ogólna charakterystyka instytucji zasadniczych
powodów rozstrzygnięcia**

Nowelizacja z 4 lipca 2019 r.¹ wprowadziła do Kodeksu postępowania cywilnego² szereg zmian, których celem było usprawnienie i uproszczenie postępowania. Przykładem realizacji tych założeń miała być m.in. zmiana regulacji dotyczących uzasadniania i doręczania postanowień.

W wyniku nowelizacji k.p.c. do art. 357 dodano trzy jednostki redakcyjne, w tym instytucję zasadniczych powodów rozstrzygnięcia. Warto zauważyć, że przed wejściem w życie nowelizacji k.p.c. z 2019 r. podobna regulacja istniała już w polskim prawie procesowym, tj. w art. 326 § 3 k.p.c. Przepis ten odnosi się do ustnych zasadniczych powodów rozstrzygnięcia, które podawane są przez przewodniczącego lub sędziego sprawozdawcę po ogłoszeniu wyroku. Ze względu na znaczenie praktyczne i stosunkowo krótki okres obowiązywania regulacji niniejsze opracowanie koncentruje się na bardziej szczegółowej analizie instytucji pisemnych zasadniczych powodów rozstrzygnięcia.

Celem wprowadzenia omawianej instytucji było uelastycznienie postępowania cywilnego. W uzasadnieniu projektu nowelizacji k.p.c. z 2019 r. wskazano, że uprzednio obowiązujący system uzasadniania postanowień nie przewidywał wyjątków od zasady ani *in plus*, ani *in minus*³. Oznaczało to brak możliwości

¹ Projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw z dnia 4 lipca 2019 r. (Dz. U. 2019, poz. 1469), dalej: nowelizacja k.p.c. z 2019 r.

² Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. 2023, poz. 1550 ze zm.), dalej: k.p.c.

³ Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, druk nr 3137, s. 177.

sporządzania uzasadnienia bez wyraźnego upoważnienia ustawowego i przeciwnie, niemożność odstąpienia od uzasadniania postanowienia, kiedy przepisy wskazywały na taki obowiązek. Ze względu na praktykę orzeczniczą zasadne wydało się uregulowanie kwestii możliwości odstąpienia od sporządzania uzasadnienia wymaganego przez przepisy (art. 357 § 6 k.p.c.) oraz sytuacji, w których mimo braku prawnego obowiązku okoliczności sprawy wskazują na potrzebę sformułowania przez sąd zwięzłego wyjaśnienia⁴. Drugie ze wspomnianych zdarzeń uzasadnia sporządzenie zasadniczych powodów rozstrzygnięcia. Celem tej instytucji jest umożliwienie stronie zorientowania się w przebiegu postępowania. Z tego względu najczęściej znajdzie ona zastosowanie do stron niezastępowanych przez profesjonalnego pełnomocnika. Dotyczy to w szczególności sytuacji, gdy podejmowane przez stronę czynności będą chaotyczne albo też będą wpływać na jej niekorzyść⁵.

Na gruncie art. 326 § 3 k.p.c., uchwalonego już w pierwotnym brzmieniu k.p.c. z 1964 r., zasadnicze powody pełnią szczególną formę wyjaśnienia sądowego rozstrzygnięcia. Podawane jest ono po ogłoszeniu wyroku przez przewodniczącego lub sędziego sprawozdawcę. Ustne powody nie mają znaczenia jurysdykcyjnego i nie stanowią czynności prawnie wiążącej sąd czy przewodniczącego⁶. Mają jedynie charakter ogólnikowy i nie muszą obejmować wszystkich elementów koniecznych do sporządzenia uzasadnienia. Ich zadaniem jest skrótkowe wyjaśnienie kwestii najbardziej spornych⁷.

W tym miejscu należy postawić pytanie, czy art. 357 § 5 k.p.c. nie stanowi pewnego rodzaju *superfluum* wobec art. 326 § 3 k.p.c. W obecnym brzmieniu ustawa przewiduje możliwość odpowiedniego stosowania przepisów o wyrokach do postanowień. W doktrynie i orzecznictwie wskazuje się, że art. 361 k.p.c. nie znajdzie zastosowania jedynie w sytuacji, kiedy określone kwestie dotyczące wyroków zostały odmiennie uregulowane co do postanowień⁸. Natomiast zarówno art. 326 k.p.c., jak i art. 357 k.p.c. normują tę samą instytucję, o tym samym znaczeniu procesowym i tym samym celu. Na tej podstawie należałoby uznać, że art. 326 § 3 k.p.c. znajduje odpowiednie zastosowanie do uzasadniania postanowień.

⁴ *Ibidem*.

⁵ J. Jagieła [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*, t. I–II, red. T. Zembrzusi, Warszawa 2020, LEX, art. 357, nb. 9.

⁶ J. Gudowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. II: *Postępowanie rozpoznawcze*, red. T. Ereciński, Warszawa 2016, LEX, art. 326, nb. 11.

⁷ J. Gudowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*, t. I–II, red. T. Zembrzusi, Warszawa 2020, LEX, art. 326, nb. 16.

⁸ O.M. Piaskowska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie procesowe. Komentarz aktualizowany*, red. M. Kuchnio, A. Majchrowska, K. Panfil, J. Parafianowicz, A. Partyk, A. Rutkowska, D. Rutkowski, A. Turczyn, O.M. Piaskowska, LEX/el. 2023, art. 361.

Na tle odpowiedniego stosowania regulacji art. 326 § 3 k.p.c. do uzasadniania postanowień mogą się jednak pojawić wątpliwości co do formy, w której miałyby zostać sporządzone zasadnicze powody rozstrzygnięcia z art. 357 § 5 k.p.c. W art. 326 § 3 k.p.c. wprost wskazano, że podlegają one ogłoszeniu, a zatem przyjmują formę ustną. Treść art. 357 § 5 zd. 1 k.p.c. nie jest natomiast tak jednoznaczna, stanowi on bowiem, że wydając postanowienie, nawet niepodlegające zaskarżeniu, sąd może przy nim zwięźle wskazać zasadnicze powody rozstrzygnięcia, jeżeli mając na względzie okoliczności sprawy, uzna, że pozwoli to na usprawnienie postępowania. Jeżeli postanowienie wydawane jest na posiedzeniu niejawnym, to nie powinno budzić wątpliwości, że będzie ono sporządzane na piśmie i dlatego też zasadnicze powody rozstrzygnięcia powinny przybrać tę samą formę. Pojawia się natomiast pytanie, w jaki sposób miałyby zostać sporządzone zasadnicze powody rozstrzygnięcia postanowienia wydanego na posiedzeniu jawnym.

Zdaniem J. Jagieły jako że uregulowanie zawarte w art. 357 § 5 k.p.c. ma stanowić uzupełnienie systemu uzasadniania postanowień, przedstawienie zasadniczych powodów rozstrzygnięcia powinno być sporządzone na piśmie, co ułatwi stronie zorientowanie się w czynnościach procesowych i ich skutkach⁹. W doktrynie wyrażono także pogląd przeciwny, który stanowi, że często bardziej zrozumiałe dla strony mogą być ustne powody rozstrzygnięcia, sformułowane w prostych i zrozumiałych dla przeciętnego odbiorcy słowach¹⁰. Obok przywołanych powyżej stanowisk w literaturze przedmiotu opowiedziano się również za dopuszczalnością ustnego podania zasadniczych powodów tylko wtedy, gdy postanowienie jest zaskarżalne¹¹.

Należy zgodzić się z poglądem aprobującym ustną formę zasadniczych powodów rozstrzygnięcia, które wydawane są na posiedzeniu jawnym¹². Przemawia za tym fakt, że zasadnicze powody stanowią jeden z elementów postanowienia jako „uzupełnienie zasad uzasadniania postanowień”¹³, a zgodnie z art. 357 § 1 k.p.c. postanowienia wydawane na posiedzeniu jawnym podlegają ogłoszeniu. Uwzględniając powyższą regulację oraz fakt odpowiedniego stosowania przepisów o wyrokach, należy przyjąć, że zasadnicze powody jako element rozstrzygnięcia

⁹ Tak: J. Jagieła [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*, t. I–II, red. T. Zembrzusi, Warszawa 2020, LEX, nb. 9.

¹⁰ H. Pietrkowski, *Uzasadnienia orzeczeń [w:] Orzeczenia i ugody w praktyce sądów cywilnych*, Warszawa 2007, LEX.

¹¹ A. Góra-Błaszykowska, *Kodeks postępowania cywilnego*, t. IA: *Komentarz do art. 1–424(12)*, Warszawa 2020, LEX, art. 357, nb. 2.

¹² M. Plaskacz [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. P. Ryłski, A. Olaś, Warszawa 2023, Legalis, art. 357, nb. 28.

¹³ Uzasadnienie do rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, druk nr 3137, s. 177; J. Jagieła [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*, t. I–II, red. T. Zembrzusi, Warszawa 2020, LEX, nb. 9.

powinny też przybrać formę ustną, jeśli ogłaszane są na posiedzeniu jawnym¹⁴. Takie rozwiązanie jawi się jako spójne z przepisami Kodeksu postępowania cywilnego.

Na kwestię formy zasadniczych powodów rozstrzygnięcia zwrócono uwagę w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 6 października 2022 r.¹⁵, która to jako jeden z nielicznych judykatów porusza tematykę zasadniczych powodów rozstrzygnięcia. W tym orzeczeniu wskazano, że nie ma żadnej regulacji normującej to, w jaki sposób powinny być sporządzone zasadnicze motywy rozstrzygnięcia, co sprawia, że w razie wydania postanowienia na posiedzeniu jawnym w doktrynie dopuszcza się ich ustne wygłoszenie¹⁶. Ponadto analiza językowa art. 357 § 5 k.p.c. prowadzi do wniosku, że sąd, wydając postanowienie, ma możliwość zwięzłego przedstawienia „przy nim” zasadniczych powodów rozstrzygnięcia. Użycie wyrażenia *przy nim* wskazuje na dwa elementy. Po pierwsze, z samej struktury regulacji wynika niezależność omawianej instytucji od uzasadnienia i sentencji orzeczenia (która została bardziej szczegółowo przeanalizowana w dalszej części opracowania). Po drugie, zwrócić należy uwagę na czasową zależność między sentencją i przedstawieniem zasadniczych powodów¹⁷. Taka redakcja przepisu sugeruje bliską temporalną korelację między wydaniem samego postanowienia a przedstawieniem zasadniczych powodów, co wskazuje na ich jednoczesność bądź bezpośrednio następowanie po sobie. Świadczy to o intencji ustawodawcy, aby zasadnicze powody rozstrzygnięcia nie musiały przybierać formy odrębnego dokumentu, lecz mogły być integralną częścią samego orzeczenia. Wpływa to bezpośrednio na klarowność i zrozumiałość rozstrzygnięcia, a także uproszczenie procedury.

Biorąc powyższe pod uwagę, uzasadnione wydaje się wygłaszanie zasadniczych powodów w formie ustnej podczas posiedzeń jawnych. W konsekwencji można dojść do wniosku, że regulacja zawarta w art. 326 § 3 k.p.c. była wystarczająca dla postępowania cywilnego również w kontekście formy przedstawienia zasadniczych powodów rozstrzygnięcia na posiedzeniu jawnym.

Zasadnicze powody rozstrzygnięcia a uzasadnienie postanowienia

Zasadnicze powody rozstrzygnięcia i uzasadnienie jawią się jako zbliżone instytucje procesowe. Przede wszystkim realizują one jednakowy cel, tj. obie służą wyjaśnieniu orzeczenia sądu. Tożsamy jest też wymóg zwięzłości wskazywanego

¹⁴ Tak: M. Plaskacz [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. P. Rylski, A. Ołaś, Warszawa 2023, Legalis, nb. 28.

¹⁵ Uchwała SN z dnia 6 października 2022 r., sygn. III CZP 112/22, OSNC 2023, nr 4, poz. 35.

¹⁶ *Ibidem*.

¹⁷ *Ibidem*.

wyjaśnienia, który *expressis verbis* został wyrażony zarówno w art. 357 § 5 k.p.c., jak i w art. 327¹ § 2 w zw. z art. 361 k.p.c.¹⁸ „Zwięzły” znaczy „celny”, „spójny”, „skrótowy”, „przejrzysty”, „rozumiały”. Wszystkie powyższe określenia wskazują na cel omawianej regulacji, jakim jest usprawnienie i przyspieszenie postępowania.

Różnica zasadniczych powodów i uzasadnienia sprowadza się natomiast do szczegółowości wyjaśnienia. Zasadnicze powody w zasadzie nie muszą być ani wyczerpujące, ani pełne. W przepisach k.p.c. brak jest szczegółowych wymogów, jakie powinny one spełniać, ustawa nie wprowadza bowiem przepisu na kształt art. 327¹ k.p.c., który stanowiłby o elementach koniecznych do wskazania w zasadniczych powodach rozstrzygnięcia. Należy podkreślić, że nie muszą one obejmować szczegółowego wyjaśnienia, dlatego zostało wydane rozstrzygnięcie, a mogą jedynie odnosić się do kwestii najistotniejszych dla strony¹⁹. Obejmują one więc „esencję” wydanego orzeczenia, która może zostać uzupełniona i rozszerzona w treści wyczerpującego uzasadnienia tego orzeczenia. Zgodnie z art. 327¹ k.p.c. takie uzasadnienie powinno zawierać podstawę faktyczną rozstrzygnięcia, obejmującą ustalenie faktów, które sąd uznał za udowodnione, dowodów, na których się oparł, i przyczyn, dla których innym dowodom odmówił wiarygodności i mocy dowodowej, oraz wyjaśnienie podstawy prawnej z przytoczeniem przepisów prawa.

Wskazana wyżej różnica pomiędzy analizowanymi instytucjami znajduje potwierdzenie w zmianie wprowadzonej nowelizacją z 9 marca 2023 r., która weszła w życie 1 lipca 2023 r.²⁰ Ustawodawca zdecydował się na dodanie do art. 357 § 5 k.p.c. zdania drugiego, zgodnie z którym wskazanie zasadniczych powodów rozstrzygnięcia ma nastąpić w sposób odróżniający je od uzasadnienia postanowienia. Przepis ten nie precyzuje natomiast, w jaki sposób należy osiągnąć ten cel²¹. W uzasadnieniu do projektu ustawy wskazuje się jedynie, że wystarczające w tym zakresie będzie odrębne zatytułowanie tej części orzeczenia (*zasadnicze powody rozstrzygnięcia zamiast uzasadnienie*)²².

Ponadto instytucja zasadniczych powodów rozstrzygnięcia ma zastosowanie zarówno do postanowień zaskarżalnych, jak i niezaskarżalnych, co stanowi wyjątek w zakresie zasad sporządzania uzasadnień postanowień. Zasadą jest, że w postępowaniu cywilnym uzasadnienie przygotowywane jest wyłącznie w odniesieniu

¹⁸ J. Jagieła [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*, t. I–II, red. T. Zembrzusi, Warszawa 2020, LEX, nb. 3.

¹⁹ A. Gałas [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 1–458¹⁶*, t. I, red. T. Szan- cilo, Warszawa 2023, Legalis, art. 357, nb. 10.

²⁰ Ustawa z dnia 9 marca 2023 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. 2023, poz. 614), dalej: nowelizacja k.p.c. z 9 marca 2023 r.

²¹ M. Dziurda, *Kodeks postępowania cywilnego. Praktyczny komentarz do nowelizacji z 2023 roku*, Warszawa 2023, LEX, art. 357, nb. 3.

²² Uzasadnienie do ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw, druk 2650, s. 29.

do postanowień, które mogą być zaskarżone, bez względu na to, czy sporządza się je z urzędu, czy na wniosek strony. Również ze względu na cel projektowanych zmian – tj. usprawienie postępowania – sporządzenie uzasadnienia postanowienia jest celowe tylko w razie jego zaskarżenia, a samemu wyjaśnieniu rozstrzygnięcia mają służyć właśnie jego zasadnicze powody.

Należy podkreślić, że omawiana instytucja powinna być stosowana w sposób wyważony, tak aby nie przerodziła się w obowiązek dla sądu²³. Stanowiłoby to zaprzeczenie wprowadzonej zmiany. Decyzja o sporządzeniu zasadniczych powodów rozstrzygnięcia mieści się w ramach dyskrecjonalnej władzy sędziego i każdorazowo powinna być uzależniona od okoliczności sprawy. Przepisy nie wprowadzają obowiązku wskazywania zasadniczych powodów rozstrzygnięcia ani z urzędu, ani na wniosek. Inaczej jest w przypadku uzasadnienia postanowień. Sąd, na wniosek strony, ma obowiązek sporządzić uzasadnienie w terminie tygodnia od dnia wpływu tego wniosku. Dotyczy to zarówno postanowień wydanych na posiedzeniu jawnym, jak i na posiedzeniu niejawnym. Co do zasady sąd uzasadnia postanowienia jedynie na wniosek strony. Przepisy szczególne mogą jednak przewidywać sporządzenie takiego uzasadnienia także z urzędu (np. art. 766¹ k.p.c.).

Nowelizacją k.p.c. z 9 marca 2023 r. dodano art. 357 § 2² k.p.c., który stanowi, że jeżeli przepis szczególny nakazuje sądowi uzasadnić postanowienie wydane na posiedzeniu niejawnym z urzędu, postanowienie to doręcza się z uzasadnieniem. Z kolei zgodnie z art. 357 § 2³ k.p.c. – dodanym do k.p.c. tą samą nowelizacją – sąd może z urzędu uzasadnić podlegające zaskarżeniu postanowienie wydane na posiedzeniu niejawnym, jeżeli pozwoli to na usprawienie postępowania lub jeżeli postanowienie dotyczy przyznania zwrotu kosztów osobie niebędącej stroną. W takim przypadku postanowienie z uzasadnieniem doręcza się wszystkim stronom lub osobom, których to postanowienie dotyczy. Co do zasady uzasadnieniu podlegają tylko postanowienia zaskarżalne. Natomiast, jak już była mowa, zasadnicze powody rozstrzygnięcia mogą zostać sporządzone zarówno dla postanowień zaskarżalnych, jak i niezaskarżalnych (art. 357 § 5 k.p.c.). Taka regulacja może przyczynić się do ułatwienia dokonywania kontroli postanowienia przez sąd drugiej instancji na podstawie art. 380 k.p.c.²⁴, który przewiduje możliwość rozpoznania przez sąd odwoławczy kwestii pominiętych przez sąd pierwszej instancji, jeżeli mają one wpływ na rozstrzygnięcie sprawy. Dzięki temu kontrola decyzji sądowych może stać się bardziej efektywna i przejrzysta.

Również w orzecznictwie wskazuje się, że mimo istotnych podobieństw zasadnicze powody rozstrzygnięcia nie stanowią uzasadnienia postanowienia. W myśl

²³ A. Zieliński, K. Flaga-Gieruszyńska, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, LEX wyd. 11, art. 357, nb. 12.

²⁴ P. Rodziewicz [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz 2023*, red. E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, LEX, wyd. 31, art. 357, nb. 8.

uchwały Sądu Najwyższego z dnia 2 lipca 2021 r.²⁵ już sama wykładnia językowa art. 326 § 3 k.p.c. nie pozwala na utożsamianie tych dwóch pojęć. Przepis ten stanowi wprost, że przewodniczący lub sędzia sprawozdawca podaje ustnie zasadnicze powody rozstrzygnięcia albo wygłasza uzasadnienie. Użycie spójnika *albo* wskazuje na alternatywę rozłączną, a zatem niezależność obu instytucji. Jak wskazywano, zgodnie z art. 361 k.p.c. regulacja art. 326 § 3 k.p.c. znajduje też zastosowanie do postanowień.

W tym miejscu warto poczynić uwagę, że powołana wyżej uchwała Sądu Najwyższego rozstrzygnęła niejasności dotyczące zaskarżalności orzeczeń. Nowelizacja k.p.c. z 2019 r., która zmieniła zasady sporządzania uzasadnień postanowień oraz wprowadziła instytucję pisemnych zasadniczych powodów rozstrzygnięcia, doprowadziła do powstania szeregu pytań dotyczących możliwości wniesienia zażalenia. Kluczową kwestią stało się ustalenie, czy zasadnicze powody mogą zwolnić stronę z obowiązku występowania z wnioskiem o sporządzenie i doręczenie postanowienia z uzasadnieniem przed wniesieniem środka zaskarżenia. Mając na uwadze wykładnię celowościową, uzasadnianie postanowień przy sporządzeniu zasadniczych powodów, których treść może być wystarczająca dla sformułowania zażalenia, może być uznawane za niezrozumiałe przedłużanie postępowania. Sąd Najwyższy jednoznacznie jednak wskazał, że nawet jeśli sąd w orzeczeniu sporządzi zasadnicze powody rozstrzygnięcia, termin do wniesienia środka zaskarżenia otwiera dopiero doręczenie postanowienia z uzasadnieniem²⁶. Pogląd ten potwierdza niezależność i rozłączność omawianych instytucji procesowych, z których to uzasadnienie jako bardziej szczegółowe i formalne otwiera drogę do wniesienia środka zaskarżenia. Podobne stanowisko zajął Sąd Apelacyjny w Katowicach²⁷, wskazując, że zasadnicze motywy rozstrzygnięcia nie zastępują uzasadnienia i tym samym stanowią odrębną instytucję procesową.

W uchwale o sygn. III CZP 112/22 Sąd Najwyższy wprost wskazuje na odrębność zasadniczych powodów rozstrzygnięcia od uzasadnienia orzeczenia, a także jego sentencji²⁸. Zdaniem Sądu Najwyższego nie ma podstaw do odpowiedniego stosowania przepisów o wymogach formalnych uzasadnienia (art. 327¹ k.p.c., art. 328 k.p.c.) do zasadniczych powodów rozstrzygnięcia. Przemawia za tym brak odesłania ustawowego do odpowiedniego stosowania przepisów o uzasadnieniach oraz jednoznaczne odróżnienie uzasadnienia od zasadniczych motywów rozstrzygnięcia jako dwóch odrębnych pojęć²⁹.

²⁵ Uchwała SN z dnia 2 lipca 2021 r., sygn. III CZP 38/20, OSNC 2021, nr 12, poz. 80.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ Postanowienie SA w Katowicach z dnia 5 sierpnia 2020 r., sygn. V ACz 131/20, LEX nr 3040449.

²⁸ Uchwała SN z dnia 6 października 2022 r., sygn. III CZP 112/22, OSNC 2023, nr 4, poz. 35.

²⁹ K. Świtaj, *Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z 6 października 2022 r., III CZP 112/22*, „Temidium” 2023, nr 3, s. 52–54.

Samym założeniem ustawodawcy przy wprowadzaniu art. 357 § 5 k.p.c. było uelastycznienie dotychczasowej procedury uzasadniania postanowień i wyposażenie sądu w dodatkowy instrument komunikacji ze stroną. Służyć temu miał także odformalizowany charakter zasadniczych powodów, w związku z którym pojawiły się liczne wątpliwości dotyczące sposobu sporządzenia i podpisania postanowienia zawierającego zasadnicze powody rozstrzygnięcia. W uchwale o sygn. III CZP 112/22 Sąd Najwyższy wskazał, że nie budzi wątpliwości sytuacja, gdy sąd sporządza sentencję postanowienia na osobnej karcie i osobno zasadnicze powody rozstrzygnięcia. W takim wypadku sentencja zgodnie z art. 325 k.p.c. wymaga podpisu, tak aby mogła funkcjonować w obrocie samodzielnie. Równocześnie zasadnicze powody rozstrzygnięcia, jako odrębna czynność procesowa, powinny zostać podpisane³⁰.

Sąd Najwyższy dopuścił również możliwość włączenia do sentencji orzeczenia zasadniczych powodów, które bez ich graficznego rozdzielenia będą stanowiły element sentencji. Przemawia za tym zarówno niezupełny charakter art. 325 k.p.c., który określa elementy treściowe sentencji, jak i brak szczegółowych regulacji w przedmiocie sporządzenia motywów. Postanowienie sądu wydane na posiedzeniu niejawnym, w którym zasadnicze powody rozstrzygnięcia zostały włączone do sentencji orzeczenia, a które sporządzono w jednym ciągu, np. po takich wyrażeniach, jak *z uwagi na* lub *albowiem*, i podpisano jako jeden dokument, na zasadzie wyjątku należy uznać za istniejące w znaczeniu procesowym³¹. Jak wskazuje się w doktrynie, słuszną praktyką jest zamieszczanie zasadniczych powodów właśnie w samej sentencji postanowienia, a nie w formie odrębnego dokumentu³².

Jeżeli natomiast zasadnicze powody rozstrzygnięcia zostały wyodrębnione graficznie od samej sentencji i osobno zatytułowane, to nie można uznać, że zostały objęte sentencją³³. To kontrowersyjne stanowisko³⁴, które może powodować problemy interpretacyjne w zakresie graficznego wyodrębnienia lub też włączenia motywów do sentencji, prowadzi do wniosku, że jeśli podpis został złożony pod całym dokumentem obejmującym sentencję i zasadnicze powody, to nie można uznać, że sentencja została podpisana, a w konsekwencji nie można przyjąć, że takie postanowienie istnieje w znaczeniu procesowym.

Pomimo omówionych różnic między przedstawionymi instytucjami należy przyjąć, że zasadnicze powody rozstrzygnięcia powinny być zbieżne ze sporządzonym później uzasadnieniem³⁵. Nie ulega przy tym wątpliwości, że w uzasadnieniu

³⁰ Uchwała SN z dnia 6 października 2022 r., sygn. III CZP 112/22, OSNC 2023, nr 4, poz. 35.

³¹ *Ibidem*.

³² M. Borodziuk, *Zażalenie do innego składu sądu pierwszej instancji w postępowaniu cywilnym*, „Prokuratura i Prawo” 2021, nr 2, s. 115–133.

³³ *Ibidem*.

³⁴ M. Dziurda, *Kodeks postępowania cywilnego...*, nb. 2.

³⁵ S. Dąbrowski, A. Łazarska, *Uzasadnianie orzeczeń sądowych w procesie cywilnym*, „Przeгляд Sądowy” 2012, nr 3, s. 9–35.

sąd może odwołać się do innej argumentacji, jednak istotne jest, aby zasadnicze powody nie pozostawały w sprzeczności z uzasadnieniem. Wręcz przeciwnie – powinny one wyznaczać kierunek dla uzasadnienia.

Zasadnicze powody rozstrzygnięcia jako przedmiot sprostowania i wykładni

Punktem wyjścia dla poniższych rozważań będzie wyjaśnienie pojęcia *rektyfikacja*. Rektyfikacja orzeczeń to termin doktrynalny, wprowadzony do nauki prawa procesowego cywilnego przez J.J. Litauera³⁶. Pojęcie to, wzorowane na ustawodawstwie włoskim, obejmuje sprostowanie (art. 350 k.p.c.), uzupełnienie (art. 351 k.p.c.) i wykładnię (art. 352 k.p.c.) orzeczeń. Ustawodawca nie zdecydował się na wprowadzenie terminu *rektyfikacja* do k.p.c. z 1930 r.³⁷ ani do k.p.c. z 1964 r. W związku z tym pozostał on wyłącznie pojęciem języka prawniczego. Oceniając pozytywnie taki brak aktywności ustawodawcy, K. Lubiński zakwestionował obejmowanie pojęciem rektyfikacji uzupełnienia wyroku. Uzasadniając swoje stanowisko, autor odwołał się do definicji tego terminu, tj. wyjaśnianie, tłumaczenie, sprostowanie, co znaczeniowo odpowiada jedynie kodeksowemu sprostowaniu i wykładni wyroku. Nie wskazał on jednak terminu, który swoim zakresem miałby objąć wszystkie środki rektyfikacyjne³⁸.

Na marginesie przedmiotowych rozważań wskazać należy, że w doktrynie występują rozbieżności co do uznania środków rektyfikacyjnych za środki prawne. Obok stanowiska kwalifikującego w ten sposób środki rektyfikacyjne sformułowano pogląd uznający, że środki rektyfikacyjne nie stanowią środków prawnych³⁹. W literaturze wyróżnia się też stanowisko wskazujące, że ze względu na odrębność sprostowania, wykładni czy uzupełnienia należy wprowadzić podział na środki prawne *sensu largo*, do którego należą wszystkie czynności procesowe zmierzające do poprawy sytuacji procesowej, oraz środki prawne *sensu stricto*, zmierzające do uchylecia lub zmiany. Na gruncie tego podziału środki rektyfikacyjne można traktować jako środki prawne jedynie w szerszym rozumieniu tego pojęcia⁴⁰. Mimo braku jednolitego stanowiska w przedmiocie zakwalifikowania

³⁶ J.J. Litauer, *Rektyfikacja wyroków*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1933, z. 1, s. 1 i n.

³⁷ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 29 listopada 1930 r. – Kodeks Postępowania Cywilnego (Dz.U. nr 83 poz. 651), dalej: k.p.c. z 1930 r.

³⁸ M. Odrowska-Stasiak, *Rektyfikacja wyroków w procesie cywilnym*, Warszawa 2022, Legalis, s. 69–89.

³⁹ *Ibidem*.

⁴⁰ T. Ereciński [w:] *System Prawa Procesowego Cywilnego*, t. III, cz. 1: *Środki zaskarżenia*, red. T. Ereciński, J. Gudowski, Warszawa 2013, LEX, s. 63–64.

środków rektyfikacyjnych jako środków prawnych nie ulega wątpliwości, że służą one stronom do realizacji celu wskazanego w ustawie, tj. – odpowiednio – sprostowaniu, uzupełnieniu lub wykładni orzeczenia.

Interes stron, rzetelność prowadzonego procesu oraz szeroko pojęte prawo do sądu wymagają, aby wydawane orzeczenia nie budziły wątpliwości co do treści, a sposób ich zredagowania był prawidłowy (w szczególności aby były one wewnętrznie spójne). Pomimo stosowania się do powyższych reguł i dokładania możliwie najwyższej staranności często nie sposób uniknąć błędów. Istota i cel rektyfikacji sprowadzają się do korekty orzeczeń bez konieczności poddawania ich kontroli instancyjnej. Wpływa to na usprawnienie postępowania i służy realizacji postulatu ekonomii procesowej.

Czynnościami sądowymi podlegającymi rektyfikacji są m.in. wyroki (wstępny, częściowy, końcowy, uzupełniający, zaoczny), postanowienia, postanowienia co do istoty sprawy wydawane w postępowaniu nieprocesowym, nakazy zapłaty, zarządzenia przewodniczącego czy zarządzenia i orzeczenia referendarza sądowego⁴¹. Jak powszechnie przyjmuje się w doktrynie i orzecznictwie, przedmiotem wniosku o wykładnię i sprostowanie orzeczenia może być zarówno sentencja, uzasadnienie, jak i sentencja wraz z uzasadnieniem⁴². Wniosek o rektyfikację może dotyczyć jedynie orzeczenia istniejącego, a wyjątkowo dopuszczalne jest złożenie wniosku o wykładnię orzeczenia, które zostało uchylone lub zmienione. Bez znaczenia pozostaje fakt, czy orzeczenie podlega zaskarżeniu⁴³. Uwagi te należy uznać za aktualne na gruncie wniosku o sprostowanie.

W tym miejscu pojawia się pytanie, czy możliwe jest dokonanie wykładni i sprostowania zasadniczych powodów rozstrzygnięcia. Ze względu na zwięzły charakter formy zasadniczych powodów ich uzupełnienie pozostaje poza zakresem rozważań przedmiotowego opracowania. Po pierwsze, istota zasadniczych powodów rozstrzygnięcia sprowadza się do ich skrótowego charakteru, który następnie może zostać uszczegółowiony w uzasadnieniu. Po drugie, zgodnie z postanowieniem Sądu Najwyższego o sygn. I PZ 16/74 nie można uzupełnić uzasadnienia wyroku po jego podpisaniu i po wysłaniu odpisów wyroku stronom⁴⁴. Mając powyższe na uwadze, przyjąć należy, że zasadnicze powody rozstrzygnięcia, jako instytucja służąca wyjaśnieniu rozstrzygnięcia, również nie będą podlegały uzupełnieniu.

⁴¹ E. Rudkowska-Ząbczyk, P. Rodziewicz [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz 2023*, red. E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, LEX, wyd. 31, art. 352, nb. 9.

⁴² M. Odrowska-Stasiak, *Rektyfikacja wyroków...*, s. 367–439; *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 1–458¹⁶*, t. I, red. T. Szanciło, Warszawa 2023, Legalis, art. 350, nb. 9.

⁴³ M. Jaślikowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. P. Rylski, A. Olaś, Warszawa 2024, Legalis, art. 352, nb. 39.

⁴⁴ Postanowienie SN z dnia 4 kwietnia 1974 r., sygn. I PZ 16/74, „Gazeta Sądowa” 1975, nr 4, poz. 2.

W razie pojawienia się niedokładności, błędów pisarskich, rachunkowych bądź oczywistych omyłek nie ma potrzeby przenoszenia sprawy do sądu wyższej instancji. W takim przypadku zastosowanie znajdzie instytucja sprostowania wyroku na podstawie art. 350 k.p.c. Sprostowaniu podlega omyłka sądu, w wyniku której doszło do niewłaściwego odzwierciedlenia woli sądu w wydanym orzeczeniu⁴⁵. Omyłką pisarską może być widocznie niewłaściwe użycie wyrazu, mylna jego pisownia, błąd gramatyczny lub opuszczenie wyrazu. Błąd rachunkowy sprowadza się natomiast do nieprawidłowych operacji matematycznych⁴⁶. Oczywistość omyłki wynika z samej jej natury bądź z porównania orzeczenia z uzasadnieniem, z treścią pozwu lub innymi okolicznościami, np. wydaniem orzeczenia w postępowaniu nieprocesowym w formie wyroku⁴⁷. Wniosek o sprostowanie w żaden sposób nie może zmierzać do merytorycznej zmiany wydanego orzeczenia czy jego uzupełnienia. W razie powstania błędu będącego wynikiem oczywistej pomyłki, który jednak wpływa na zmianę rozstrzygnięcia, orzeczenie może zostać naprawione jedynie w toku instancji⁴⁸.

Natomiast wykładnia orzeczenia jest jednym ze środków rektyfikacji, który pozwala na odczytanie i wyjaśnienie intencji sądu. Celem wykładni orzeczenia jest dążenie do wyjaśnienia zamiaru sędziego, w szczególności jeżeli jego myśl nie została wyrażona w zrozumiałym sposób. Wykładnia powinna zmierzać do interpretacji zgodnej z przepisami prawa i względami słuszności, przy uwzględnieniu całokształtu materiału procesowego⁴⁹. Artykuł 352 k.p.c. definiuje zakres, w jakim wykładnia może być stosowana. Strona będzie mogła złożyć wniosek o wykładnię w razie pojawienia się wątpliwości co do treści wyroku⁵⁰. Jak wskazuje się w judykaturze, wykładnia nie będzie mogła zmierzać do wyjaśnienia zawartych w uzasadnieniu orzeczenia wyrażeń prawnych i znaczenia słów ani do polemiki ze stanowiskiem sądu orzekającego w sprawie i wskazaniem co do dalszego postępowania⁵¹. Wniosek o wykładnię nie może zmierzać do wydania przez sąd nowego rozstrzygnięcia lub uzupełnienia poprzedniego ani też być polemiką ze stanowiskiem sądu wyrażonym w wyroku objętym tego rodzaju wnioskiem⁵². Z tego wynika, że wykładnia orzeczenia nie może prowadzić do zmiany zasadniczej treści wyroku, a jedynie do doprecyzowania jego znaczenia.

⁴⁵ M. Szymanowski, *Granice sprostowania orzeczenia w postępowaniu cywilnym, skutki ich przekroczenia, próba nowego spojrzenia*, „Radca Prawny. Zeszyty Naukowe” 2018, nr 1, s. 80–82.

⁴⁶ *Ibidem*.

⁴⁷ *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 1–458¹⁶*, t. I, red. T. Szancilo, Warszawa 2023, Legalis, art. 350, nb. 3–4.

⁴⁸ Wyrok SN z dnia 10 maja 2018 r., sygn. I UK 110/17, OSNP 2019, nr 2, poz. 22.

⁴⁹ Orzeczenie SN z dnia 15 września 1948 r., sygn. Lu.C. 295/48, Prz.Not. 1949, nr 3–4, poz. 325.

⁵⁰ E. Rudkowska-Ząbczyk, P. Rodziewicz [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz 2023*, red. E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, LEX, wyd. 31, nb. 3.

⁵¹ Wyrok SA w Szczecinie z dnia 21 grudnia 2018 r., sygn. I ACa 393/18, LEX nr 2668175.

⁵² Postanowienie SN z dnia 15 stycznia 2021 r., sygn. IV CSK 222/18, LEX nr 3107994.

Należy przyjąć, że jedynym przedmiotowym ograniczeniem dla zastosowania środków rektyfikacyjnych, tj. sprostowania i wykładni, jest niemożność zmiany samego przedmiotu rozstrzygnięcia. Na gruncie powołanych wyżej przepisów brak jest podstaw do wyłączenia z zakresu ich zastosowania pisemnych zasadniczych powodów rozstrzygnięcia, nie ulega bowiem wątpliwości, że nieścisłości, niedokładności czy wątpliwości interpretacyjne mogą pojawić się w części postanowienia, która zawiera zasadnicze powody rozstrzygnięcia, co uzasadniałoby konieczność zastosowania rektyfikacji. Również dopuszczalność sprostowania i wykładni szerokiego zakresu czynności procesowych utrwalanych na piśmie przemawia za objęciem nim także pisemnych zasadniczych powodów rozstrzygnięcia.

Za dopuszczalnością wykładni i sprostowania w trybie art. 350 i art. 352 k.p.c. nie można opowiedzieć się natomiast co do ustnych powodów rozstrzygnięcia. Na gruncie art. 326 k.p.c. Sąd Najwyższy wypowiedział się o niedopuszczalności wykładni ustnych zasadniczych powodów rozstrzygnięcia⁵³. Wskazał, że zasięg obowiązywania skuteczności wyroku i jego wykładni nie są uzależnione od treści ustnie podanych powodów rozstrzygnięcia, sąd związany jest bowiem wydanym wyrokiem, a nie poglądem przewodniczącego wyrażonym w postaci ustnych powodów⁵⁴. Ciężko też wyobrazić sobie, w jaki sposób miałoby następować złożenie wniosku o sprostowanie czy wykładnię ustnych motywów w trybie wniosku o rektyfikację. Mając na uwadze fakt sporządzania protokołu z przebiegu posiedzenia jawnego, wskazać należy, że co do czynności, które zostały utrwalone w formie protokołu, k.p.c. przewiduje inną możliwość sprostowania ewentualnych omyłek, tj. na podstawie art. 160.

Z perspektywy celu, jakim kierował się ustawodawca, wprowadzając instytucję zasadniczych powodów rozstrzygnięcia, czyli usprawienia i uelastycznienia postępowania, takich zmian zasadniczych powodów powinno się dokonywać na podstawie art. 350 czy art. 352 w zw. z art. 361 k.p.c., a nie w ramach kontroli instancyjnej. Ograniczyłoby to konieczność analizy akt sprawy przez inny skład sądu, a tym samym zapobiegłoby przedłużeniu postępowania oraz zwiększeniu jego kosztów. Gdyby przyjąć przeciwnie, tj. że niemożliwe jest sprostowanie czy wykładni pisemnych zasadniczych powodów rozstrzygnięcia, to w celu wyjaśnienia wątpliwości wynikających jedynie z omyłki sędziego strona zmuszona byłaby poddać sprawę kontroli instancyjnej. W takim przypadku strona musiałaby złożyć wniosek o doręczenie postanowienia z uzasadnieniem w terminie tygodnia od dnia ogłoszenia lub doręczenia postanowienia. Następnie postępowanie uległoby wydłużeniu o kolejny tydzień, który zgodnie z art. 357 § 3 k.p.c. przewidziany jest na sporządzenie uzasadnienia, po którego doręczeniu strona dopiero mogłaby wnieść środek zaskarżenia. Byłoby to sprzeczne z zasadami ekonomii

⁵³ Postanowienie SN z dnia 18 września 1974 r., sygn. II PZ 43/74, LEX nr 7587.

⁵⁴ *Ibidem*.

procesowej i postulatami nowelizacji k.p.c. z 2019 r. Ponadto pojawiłby się problem z rozstrzygnięciem omyłek i niedokładności zasadniczych powodów postanowienia niezaskarżalnego.

Mając na uwadze powołane wyżej argumenty, należy uznać, że dopuszczalne jest wniesienie wniosku o sprostowanie i o wykładnię jedynie pisemnych zasadniczych powodów rozstrzygnięcia. Złożenie natomiast wniosku o uzupełnienie zasadniczych powodów rozstrzygnięcia – czy to sporządzonych na piśmie, czy ustnie – należałoby uznać za niedopuszczalne z uwagi na strukturę tej części postanowienia. Jak wskazano powyżej, zasadnicze powody są instytucją zmierzającą do zwiększonego uzasadnienia wydanego rozstrzygnięcia, które nie musi być przedstawione w sposób wyczerpujący, dopuszczenie złożenia wniosku o uzupełnienie zasadniczych powodów rozstrzygnięcia byłoby więc sprzeczne z ich istotą.

Podsumowanie

Podsumowując powyższe rozważania, należy wskazać, że nowelizacja k.p.c. z 2019 r. wprowadziła do Kodeksu postępowania cywilnego nową, niewystępującą dotychczas w polskim postępowaniu cywilnym instytucję procesową, tj. pisemne zasadnicze powody rozstrzygnięcia. Celem, którym kierował się ustawodawca, było usprawnienie i przyspieszenie postępowania, do czego m.in. miały się przyczynić zmiany w sposobie uzasadniania postanowień. Mimo to nowelizacja wywołała liczne niejasności co do interpretacji oraz zastosowania omawianej regulacji.

Pierwsza wątpliwość dotyczy relacji między zasadniczymi powodami rozstrzygnięcia a uzasadnieniem orzeczenia (wyroku, postanowienia co do istoty sprawy, postanowienia kończącego, jak i niekończącego postępowania w sprawie oraz nakazu zapłaty). Pomimo ich podobieństwa ze względu na cel, który realizują w postępowaniu cywilnym, należy traktować je jako dwie odrębne instytucje procesowe. Zasadnicze powody wskazują na motywy decyzji sądu w sposób syntetyczny, natomiast uzasadnienie stanowi pełne wyjaśnienie podstaw prawnych i faktycznych orzeczenia. Obie instytucje powinny być ze sobą jednak powiązane, przyjmując, że zasadnicze powody wyznaczają kierunek argumentacji, na której opiera się późniejsze uzasadnienie orzeczenia.

Ponadto nie do wszystkich orzeczeń będzie możliwe sporządzenie pisemnych zasadniczych powodów rozstrzygnięcia. Uwzględniając regulację art. 326 § 3 k.p.c., do wyroków będą mogły zostać wydane ustne zasadnicze powody. Podobnie w przypadku postanowień co do istoty sprawy, do których odpowiednio stosuje się przepisy o wyrokach⁵⁵. Na podstawie art. 353² k.p.c. do nakazów zapłaty stosuje się odpowiednio przepisy o wyrokach, jeżeli Kodeks nie stanowi inaczej.

⁵⁵ A. Góra-Błaszczykowska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. III: Art. 506–729, red. T. Wiśniewski, Warszawa 2021, LEX, art. 516, nb. 3.

Jednak ponieważ nakazy zapłaty wydawane są na posiedzeniu niejawnym, nie podlegają one ogłoszeniu⁵⁶, a co za tym idzie, nie jest możliwe ustne przedstawienie zasadniczych powodów ich wydania. W konsekwencji jedynie w przypadku postanowień istnieje możliwość sporządzenia pisemnych zasadniczych powodów rozstrzygnięcia. Jednocześnie zasady dotyczące sporządzania uzasadnienia są wspólne zarówno dla wyroków, jak i postanowień co do istoty sprawy oraz innych postanowień.

Kolejna wątpliwość dotycząca analizowanej problematyki powstała w zakresie zaskarżalności postanowienia sporządzonego z zasadniczymi powodami rozstrzygnięcia. Kwestia ta została rozstrzygnięta przez Sąd Najwyższy, który wskazał, że zasadnicze powody nie otwierają automatycznie drogi do wniesienia środka zaskarżenia, co następuje dopiero po doręczeniu postanowienia z uzasadnieniem. W konsekwencji nawet jeśli sąd przedstawi zasadnicze powody rozstrzygnięcia, wniesienie zażalenia wymaga uprzedniego doręczenia postanowienia wraz z uzasadnieniem.

Wciąż aktualna pozostaje kwestia dopuszczalności poddawania pisemnych zasadniczych powodów rozstrzygnięcia sprostowaniu czy wykładni poprzez złożenie wniosku o rektyfikację orzeczenia. Kwestia wykładni ustnych zasadniczych powodów rozstrzygnięcia została rozstrzygnięta przez Sąd Najwyższy, który uznał za niemożliwe poddawanie tej czynności procesowej wykładni, zakres skuteczności i wykładni nie są bowiem uzależnione od treści ustnych motywów wskazanych przez przewodniczącego. Z tego też powodu należy odrzucić możliwość ich sprostowania w trybie wniosku o rektyfikację. Inaczej sytuacja przedstawia się w zakresie zasadniczych powodów rozstrzygnięcia, które sporządzane są na piśmie.

Zgodnie z obecnym brzmieniem art. 350 k.p.c. sprostowanie orzeczenia może dotyczyć niedokładności, błędów pisarskich, rachunkowych lub innych oczywistych omyłek, które nie zmieniają merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy. Natomiast w świetle art. 352 k.p.c. wykładnia ma się przyczynić do rozstrzygnięcia wątpliwości co do treści orzeczenia. Mając na uwadze treść powyższych przepisów, brak jest podstaw, aby wykluczać pisemne zasadnicze powody rozstrzygnięcia z możliwości ich poprawienia lub wyjaśnienia, zwłaszcza gdy ich nieścisłości mogą rzutować na integralność lub interpretację samego orzeczenia. Przeprowadzenie takiej czynności procesowej umożliwia eliminację ewentualnych niejasności lub błędów.

Możliwość sprostowania lub wykładni pisemnych zasadniczych powodów rozstrzygnięcia znacząco przyczynia się do wzrostu przejrzystości orzeczeń sądowych, co ma istotne znaczenie dla prawidłowego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości. Dodatkowo takie rozwiązanie sprzyja skróceniu czasu potrzebnego

⁵⁶ M. Manowska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. I: Art. 1–477(16), red. A. Adamczuk, P. Prus, M. Radwan, M. Sieńko, E. Stefańska, M. Manowska, Warszawa 2021, LEX, art. 353(2), nb. 1.

na rozstrzygnięcie danej sprawy, umożliwiając szybkie wyjaśnienie i korektę ewentualnych omyłek bez konieczności inicjowania postępowań przed sądami drugiej instancji. W konsekwencji ograniczone zostają również koszty procesu, co wpisuje się w cel nowelizacji k.p.c. z 2019 r., której jednym z głównych założeń było usprawnienie i uproszczenie postępowania cywilnego oraz podniesienie standardów procedowania. Mając powyższe na uwadze oraz uwzględniając brak szczególnych regulacji prawnych wyłączających możliwość sprostowania i wykładni pisemnych zasadniczych powodów rozstrzygnięcia, należy przyjąć, że jest ona dopuszczalna.

Bibliografia

- Borodziuk M., *Zażalenie do innego składu sądu pierwszej instancji w postępowaniu cywilnym*, „Prokuratura i Prawo” 2021, nr 2.
- Dąbrowski S., Łazarska A., *Uzasadnianie orzeczeń sądowych w procesie cywilnym*, „Przegląd Sądowy” 2012, nr 3.
- Dziurda M., *Kodeks postępowania cywilnego. Praktyczny komentarz do nowelizacji z 2023 roku*, Warszawa 2023, LEX.
- Ereściński T. [w:] *System Prawa Procesowego Cywilnego*, t. III, cz. 1: *Środki zaskarżenia*, red. T. Ereściński, J. Gudowski, Warszawa 2013.
- Gałas A. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Art. 1–458¹⁶*, t. I, red. T. Szanciło, Warszawa 2023, Legalis.
- Góra-Błaszczkowska A. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. III: *Art. 506–729*, red. T. Wiśniewski, Warszawa 2021, LEX.
- Góra-Błaszczkowska A., *Kodeks postępowania cywilnego*, t. IA: *Komentarz do art. 1–424(12)*, Warszawa 2020, LEX.
- Gudowski J. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. II: *Postępowanie rozpoznawcze*, red. T. Ereściński, Warszawa 2016, LEX.
- Gudowski J. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*, t. I–II, red. T. Zembrzuski, Warszawa 2020, LEX.
- Jagiela J. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Dochodzenie roszczeń w postępowaniu grupowym. Przepisy przejściowe. Komentarz do zmian*, t. I–II, red. T. Zembrzuski, Warszawa 2020, LEX.
- Jaślikowski M., *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. P. Rylski, A. Olaś, Warszawa 2024, Legalis.
- Litauer J.J., *Rektyfikacja wyroków*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 1933, z. 1.
- Manowska M. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, t. I: *Art. 1–477(16)*, red. A. Adamczuk, P. Prus, M. Radwan, M. Sieńko, E. Stefańska, M. Manowska, Warszawa 2021, LEX.
- Odrowska-Stasiak M., *Rektyfikacja wyroków w procesie cywilnym*, Warszawa 2022, Legalis.
- Piaskowska O.M. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie procesowe. Komentarz aktualizowany*, red. M. Kuchnio, A. Majchrowska, K. Panfil, J. Parafianowicz, A. Partyk, A. Rutkowska, D. Rutkowski, A. Turczyn, O. M. Piaskowska, LEX/el. 2023.
- Pietrkowski H., *Orzeczenia i ugody w praktyce sądów cywilnych*, Warszawa 2007, LEX.
- Plaskacz M. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, red. P. Rylski, A. Olaś, Warszawa 2023, Legalis.

- Rodziewicz P. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz 2023*, red. E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, LEX, wyd. 31.
- Rudkowska-Ząbczyk E., Rodziewicz P. [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz 2023*, red. E. Marszałkowska-Krześ, I. Gil, LEX, wyd. 31.
- Szymanowski M., *Granice sprostowania orzeczenia w postępowaniu cywilnym, skutki ich przekroczenia, próba nowego spojrzenia*, „Radca Prawny. Zeszyty Naukowe” 2018, nr 1.
- Świtaj K., *Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z 6 października 2022 r., III CZP 112/22*, „Temidium” 2023, nr 3.
- Zieliński A., Flaga-Gieruszyńska K., *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, LEX, wyd. 11.

Streszczenie

Nowelizacja z 2019 r. wprowadziła do Kodeksu postępowania cywilnego art. 357 § 5 dotyczący zasadniczych powodów rozstrzygnięcia. Celem unormowania tej instytucji było uelastyczenie postępowania cywilnego, jednak od momentu wejścia w życie nowych przepisów pojawiły się liczne wątpliwości dotyczące interpretacji tej regulacji. Odnosiły się one m.in. do formy zasadniczych powodów, ich relacji do wnoszenia środków zaskarżenia oraz dopuszczalności ich rektyfikacji. W artykule autorka opowiada się za dopuszczalnością stosowania środków rektyfikacyjnych, takich jak sprostowanie czy wykładnia, do pisemnych zasadniczych powodów rozstrzygnięcia. Takie rozwiązanie zapewnia możliwość poprawy ewentualnych błędów oraz wyjaśnienie wątpliwości interpretacyjnych, co jest zgodne z celem nowelizacji – efektywnym i przejrzystym prowadzeniem postępowania cywilnego.

Słowa kluczowe: pisemne zasadnicze powody rozstrzygnięcia, ustne zasadnicze powody rozstrzygnięcia, uzasadnienie orzeczenia, rektyfikacja, wykładnia, sprostowanie

THE INSTITUTION OF FUNDAMENTAL REASONS FOR THE DECISION. THE ADMISSIBILITY OF THEIR CORRECTION AND INTERPRETATION

Summary

The 2019 amendments to the Code of Civil Procedure introduced Art. 357 § 5 on fundamental reasons for decision. The purpose of establishing this institution was to make civil proceedings more flexible. However, since the entry into force of the new regulations, numerous doubts have arisen regarding the interpretation of this regulation. They referred, among other things, to the form of fundamental reasons, their relation to the filing of appeals and the admissibility of their rectification. In the article, the author advocates the permissibility of applying rectification measures, such as correction or interpretation, to the written fundamental reasons for the decision. Such a solution provides an opportunity to correct possible errors and clarify interpretative doubts, which is in line with the purpose of the amendment – the efficient and transparent conduct of civil proceedings.

Keywords: written fundamental reasons for decision, oral fundamental reasons for decision, justification of decision, rectification, interpretation, correction